

Явор Гърдев

(театрален режисьор, член на Triumviratus Art Group - България)

ИЗКАЗВАНЕ НА РОЖЕНСКАТА КОНФЕРЕНЦИЯ, ОРГАНИЗИРАНА ОТ ПРЕЗИДЕНТА ПЕТЪР СТОЯНОВ

Да сложим за момент в кавички финансовото обезпечаване в културата, да се опитаме да го забравим за миг. За съжаление, вече когато става дума за култура, никога не става дума за нея самата, а винаги - за нейното обезпечаване. Аз не мога да се примиря с подобен редукионизъм, базиран като че ли на чисто икономическа логика. Нека си представим за момент, че българската държава е решила финансовите проблеми на българската култура, че всички ние сме чудесно обезпечени, че бюджетът се вдига от година на година... Какво от това? Какво ни кара да бъдем сигурни, че качеството на продукта, който произвежда тази култура ще се подобри с нейното по-добро обезпечаване, с нейното количествено стимулиране? Никак не съм сигурен в задължителната редукионистка презумпция, че колкото повече средства се наливат в културата, толкова повече тя подобрява качеството си; че количество задължително в един момент преминава в качество.. Изкуството в частност почти винаги е в разрез с тази икономическа логика. То често се случва благодарение на осигурените условия, но много по често – въпреки тях. Примерите в това отношение са неизброими. Това, което по-скоро би трябвало да интересува всички нас в собствената ни култура е нейното качество. С него най-вече живеем, то е смислозадаващо. Тъкмо затова считам, че сферата на изкуството предполага една много деликатна политика, която наред с целевата си задача да стимулира финансово количеството, трябва да започне да проявява особен нюх към зародишите на качеството. Такава една политика на активно стимулиране на зародишите на качеството бих нарекъл “вариативен протекционизъм”. Вариативен, защото (въпреки стратегическите си планове) откликва на момента, на създалата се в момента плодovitа ситуация и своевременно (а защо не и в разрез с дълготрайните си приоритети) ѝ помага да се развие, да избуи. Този тип протекционизъм вече би бил един деликатен, но съществен елемент от културната политика. Посредством такъв протекционизъм може би ще преодолеем и самоналагания комплекс, че задължително трябва да се опростачим, да изпаднем в окончателен плен на кича, само и само да продължим вегетирането си в тази неблагоприятна икономическа среда. Българската култура без съмнение трябва да бъде протезирана от държавата, но същинският ѝ проблем все пак е, дали самите ние, независимо как гледат на нея отвън, дали самите ние трептим с нейните трептения, т.е. дали ние самите се чувстваме на мястото си в нея. Така да се каже, на духовното си място. Аз лично се съмнявам, че за да обичам тази култура, ми е абсолютно наложително тя да бъде универсално призната. Съмнявам се, че е абсолютно наложително всички на света да разберат, че в България има някакви изключителни феномени на изкуството, за да си повярвам, че аз самият мога да направя изкуство. Дори никак не съм сигурен, че това е задължително. Защото основополагащият фундамент на самочувствието в изкуството, на това някакси да усетиш, че можеш да концентрираш в себе си силата и енергията да създадеш (а не да наподобяваш чужд) културен продукт,

започва именно от там, че си в една вътрешно позната за самия тебе културна ситуация. Не всеки наш акт на правене на изкуство задължително трябва да бъде апробиран отвън. Културната политиката, ако тя е достатъчно умна и проникновена, би трябвало да мисли за това да изгражда ситуация за случване на изкуството в собствената му среда, за да се случи то като автентичен акт, който после вече може да бъде и универсално валиден. Не мисля, че трябва да се тровим със самонатакването, че културата ни е толкова провинциална, че през цялото време е принудена да навакхва. По отношение на налагането на нашата култура навън, ако бъдем реалисти, трябва да признаем, че България никога няма да може да надскочи собствения си реален ръст. Тя може, разбира се, да отглежда и подготвя изключително надарени творци, но в чисто количествен план никога няма да може да се състезава по влияние с големите европейски култури пълноценно. Тя винаги ще се състезава с тях като един малък участник, поради което, за мое съжаление (а все повече и повече го усещам и в останалите изказвания) като един по-скоро комплексирани участник. Прекаленото натякване, че “и ний сме дали нещо на света” винаги издава комплекс. Комплексът, че всъщност май не сме дали кой знае колко. Настоявайки постоянно за историческия си принос, по-скоро доказваме съмненията си, че го имаме. Издаваме едно по-скоро компрометирано самочувствие като на човек, който не може да си повярва, че съществува пълноценно без да си го потвърди през чуждите очи. Наистина ли е задължително самочувствието ни винаги да бъде поставяно на изпит и “погалвано” от бащинските ръце на по-големите, смислозадаващите култури? И наистина ли те са смислозадаващи?